

Uporaba prava EU v postopkih pred delovnimi sodišči

Špelca Mežnar*

UDK: 347.9:349.2:061.1EU
342.565.2:349.2

Povzetek: Avtorica analizira odločbo Ustavnega sodišča Up-561/15. Gre za vprašanje ustavnosodne kontrole odločitve najvišjega sodišča, da predhodnega vprašanja Sodišča EU glede razlage prava EU v postopkih pred delovnimi sodišči ne bo postavilo. Ustavno sodišče je v zadevi postavilo (visoka) merila, po katerih presoja ustavno skladnost uporabe t.i. doktrine C.I.L.F.I.T., C-283-81.

Ključne besede: razlaga prava EU, prehodno vprašanje, 267. člen PDEU; kršitev Ustave, pošten postopek

Application of EU Law in Proceedings before Labour Courts

Abstract: The article analyzes the decision of the Constitutional Court Up-561/15. The author examines the issue of constitutional review of the decision of the Supreme Court not to request for preliminary ruling on the interpretation of EU law in proceedings before the labor courts (Case C.I.L.F.I.T., C-283/81). In its decision, the Constitutional Court has set (high) criteria for assessing constitutional compliance of the Supreme Court decision.

Key words: interpretation of EU Law, preliminary ruling, Art 267 TFEU, violation of the Constitution, fair trial

* Špelca Mežnar, doktorica pravnih znanosti, ustavna sodnica, Ustavno sodišče Republike Slovenije
spelca.meznar@us-rs.si
Špelca Mežnar, PhD, Constitutional Court Judge, Constitutional Court of the Republic of Slovenia

UVOD

Povod za ta članek je odločba Ustavnega sodišča, sprejeta v zadevi Up-561/15 (odločanje o ustavni pritožbi). Ključno pravno vprašanje v postopku pred rednimi sodišči je bilo, ali je šlo pri (pri)tožnikovi odpovedi pogodbe o zaposlitvi za spremembo delodajalca po 73. členu (takrat veljavnega) Zakona o delovnih razmerjih (ZDR)¹. Ker so pravice delavcev v primeru spremembe delodajalca zaradi prenosa podjetja v EU harmonizirane, so morala sodišča uporabiti nacionalno pravo in pravo EU.

Vsa tri redna sodišča so presodila, da do spremembe delodajalca v smislu prenosa podjetja v pritožnikovem primeru ni prišlo. To je pomenilo, da pritožnik ni bil upravičen do posebnega varstva, ki ga je zagotavljal 73. člen ZDR; odpoved njegove pogodbe o zaposlitvi je bila zakonita. Sodišča so pri odločanju uporabila Direktivo Sveta 2001/23/ES² ter (bogato) prakso Sodišča EU.³ Čeprav je pritožnik trdil, da razlaga prava EU v specifičnih okoliščinah njegovega primera v praksi SEU še ni razčiščena, se Vrhovno sodišče ni odločilo za postavitev predhodnega vprašanja. Ustavno sodišče je presodilo, da je zato kršilo Ustavo. Ugotovilo je kršitev 22. člena Ustave zaradi nezadostne obrazloženosti sodbe Vrhovnega sodišča (nezadostna obrazložitev zavrnitve predloga za postavitev vprašanja za prehodno odločanje SEU). V prispevku bom podrobneje predstavila primer in ustavnopravna vprašanja, ki jih odpira. Stališča Ustavnega sodišča niso pomembna le za konkretno zadevo, pač pa rednim sodiščem dajejo smernice, po katerih naj ravnajo, kadar imajo opravka s pravom EU. Ustavno sodišče je po mojem mnenju sodiščem letvico ustavnoskladnega ravnanja postavilo zelo visoko.

¹ Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02 in 103/07).

² Direktiva Sveta 2001/23/ES z dne 12. marca 2001 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov (UL L 82, 22. 3. 2001, str. 98). Omenjena direktiva je v slovenski pravni red prenesena v 75. členu ZDR-1 (Zakon o delovnih razmerjih, Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr. in 52/16), ki je v bistvenem enak kot tedanji 73. člen ZDR.

³ O tem glej Senčur Peček, Darja: Aktualna vprašanja spremembe delodajalca, Delavci in delodajalci, št. 2–3 (2010), str. 297 in nasl.

1. KRATEK POVZETEK IZPODBIJANIH SODB

Delovno sodišče (sodišče prve stopnje) je zavrnilo tožbeni zahtevek pritožnika za ugotovitev nezakonitosti redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga zoper prvo in drugotoženo stranjo (»prenosnik« in »prevzemnik«). Ugotovilo je, da je bilo pritožnikovo delovno mesto borznega posrednika pri prvotoženi stranki ukinjeno zaradi prenehanja opravljanja dejavnosti borznega posredovanja, prvotožena stranka pa je pritožniku ponudila ustrezno zaposlitev na drugem delovnem mestu, ki je ni sprejel. Sodišče je presodilo tudi, da ni prišlo do spremembe delodajalca po 73. členu Zakona o delovnih razmerjih, zato so zahtevki zoper drugotoženo stranko neutemeljeni. Sodišče druge stopnje je zavrnilo pritožnikovo pritožbo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

Vrhovno sodišče je zavrnilo revizijo. Strinjalo se je z zaključkom nižjih sodišč, da ni šlo za spremembo delodajalca. Zavrnilo je predlog za postavitve vprašanja za predhodno odločanje glede razlage 1. člena Direktive, ker naj bi se SEU do pravnih vprašanj, pomembnih za odločitve v konkretni zadevi, v svojih odločitvah že opredelilo.⁴

Pritožnik je trdil, da je sodišče napačno uporabilo pravo EU in da ni ustrezno obrazložilo, zakaj je zavrnilo predlog za postavitev vprašanja za predhodno odločanje.

2. DELOVNO PRAVO EU

Harmonizacija delovnega prava v EU se je pričela zaradi ekonomskih razlogov in primarno ni bila namenjena dvigu socialnih standardov. Sčasoma so se zakonodajne pristojnosti EU širile in danes lahko EU ukrepa na večini področij delovnega prava.⁵ Delovno pravo EU ni celovit sistem pravil, ki bi urejal delovna razmerja. Temu je še vedno (primarno) namenjeno nacionalno delovno pravo.

Večina delovnopravnih direktiv ureja minimalne standarde. Učinek direktiv v horizontalnih razmerjih (direktive imajo načeloma le vertikalni neposredni učinek) je v praksi močan zaradi zahteve Sodišča EU po skladni (lojalni) razlagi

⁴ Razlogi Vrhovnega sodišča so podrobno povzeti v 1. točki obrazložitve odločbe Up-561/15.

⁵ Več o tem glej Senčur Peček, Darja: Vpliv prava EU na slovensko delovno pravo, Podjetje in delo, 6-7/2016, str. 921.

nacionalnih predpisov. Nacionalna sodišča morajo v sporih med posamezniki in oblastjo ter v čistih zasebnih sporih (med posamezniki) nacionalno pravo razlagati v luči besedila in cilja direktive.⁶

3. PRENOS PODJETJA (SPREMEMBA DELODAJALCA) V PRAVU EU

Institut spremembe delodajalca (prenos podjetja) je namenjen varstvu zaposlitve delavcev, ko se na podlagi pravnega posla, zakona ali drugega pravnega naslova spremeni identiteta delodajalca. V primeru prenosa podjetja pride do avtomatičnega prehoda delavcev k delodajalcu prevzemniku, brez spremembe pogodbe o zaposlitvi ali podpisa nove oziroma brez njene odpovedi in z njo povezanih pravic.

Direktiva vzpostavlja tri elemente varstva delavcev:

- avtomatski prenos delovnega razmerja z vsemi pravicami in obveznostmi od delodajalca prenosnika na delodajalca prevzemnika,
- varstvo delavcev pred odpovedjo s strani delodajalca prenosnika ali prevzemnika in
- obveznost delodajalca prenosnika in prevzemnika, da delavske predstavnike obveščata ter se z njimi posvetujeta.

V 4. členu Direktive je izrecno določeno, da prenos podjetja sam po sebi niti prenosniku niti prevzemniku ne daje podlage za odpuščanje. To varstvo pred odpovedjo pa se ne nanaša na primer, ko za odpoved pogodbe o zaposlitvi obstajajo ekonomski, tehnični ali organizacijski razlogi, zaradi katerih so potrebne kadrovske spremembe. V slovensko pravo je bila ta določba implementirana z uvrstitvijo spremembe delodajalca (prenosa podjetja) med neutemeljene odpovedne razloge (89. člen ZDR, 90. člen ZDR-1).

Kriterije za to, kdaj gre za spremembo delodajalca oziroma prenos podjetja, je pomembno oblikovala sodna praksa Sodišča EU (SEU). V zadevi *Spijkers* je SEU uvedlo naslednja merila: vrsta podjetja ali obrata; ali so prenesene stavbe in nepremičnine; vrednost pravic v času prenosa; ali je novi delodajalec prevzel večino zaposlenih; ali so prenesene stranke; stopnja podobnosti med dejavnostmi, ki so se opravljale pred prenosom in po njem ter čas morebitne

⁶ Prav tam.

začasne prekinitve dejavnosti. Kljub prvotnemu stališču SEU, da nobeden od teh kriterijev ni odločilen, in da morajo nacionalna sodišča presoditi celotno situacijo (zadeva *Schmidt*, tč. 16, zadeva *Süzen*, tč. 14), iz kasnejših sodb izhaja, da se je SEU osredotočilo na dva kriterija: na dejavnost (delovno-pravni pristop) in gospodarsko enoto (gospodarsko-pravni pristop). V starejših sodbah je SEU uporabilo delovno-pravni test, ohranitev identitete podjetja, ki se je izkazovala s tem, da se je njegovo delovanje dejansko nadaljevalo ali ponovno vzpostavilo s strani novega delodajalca, z enakimi ali podobnimi dejavnostmi (zadeve *Redmond*, *Schmidt*, *Merckx in Neuhuys*).

V zadevi *Süzen* je sodišče zmanjšalo pomen delovno-pravnega testa in poudarilo pomen testa gospodarske enote. Sprejelo je stališče, da zgolj dejstvo, da je storitev, ki jo izvaja stari pogodbenik, podobna tisti, ki jo izvaja novi pogodbenik, ne opravičuje sklepa, da je šlo za prenos gospodarske enote. Njena identiteta je odvisna tudi od drugih faktorjev, kot so delovna sila, vodstveni kader, način organizacije dela, metode poslovanja, sredstva za delo, kjer je to primerno (zadeva *Süzen*, tč. 15).

Iz kasnejših sodb SEU izhaja, da je pri ugotavljanju, ali je prišlo do prenosa, pomembno razlikovanje med dejavnostmi, ki temeljijo na delovnih sredstvih, in dejavnostmi, pri katerih delovna sredstva niso ključna. V primeru prvih lahko pride do prenosa podjetja le, če je bilo trajno ali začasno preneseno premično ali nepremično premoženje (zadeve *Liikene*, *Carlito Aber in drugi*). V nekaterih dejavnostih (čiščenje, varovanje) lahko gospodarska enota funkcionira brez pomembnega premoženja. V teh dejavnostih je bistvenega pomena delovna sila, zato lahko skupina delavcev, ki stalno opravljajo neko delo, pomeni gospodarsko celoto (zadeve *Süzen*, *Hernandez Vidal*, *Sanchez Hidalgo in drugi*). V zadevi *Schmidt* je sodišče dogovor o prenosu opravljanja pomožne dejavnosti čiščenja, ki jo je pred prenosom opravljala ena sama delavka, štelo za prenos obrata v smislu Direktive. V teh primerih do prenosa podjetja torej pride le, če prevzemnik prevzame večino prenosnikovih delavcev (po številu in usposobljenosti), ki so bili pri prenosniku zadolženi za opravljanje določenega dela.

Iz sodne prakse SEU izhaja, da sodišče v zadnjem času uporablja test gospodarske enote (poleg testa opravljanja dejavnosti). V zadevi *Klarenberg* je SEU sprejelo stališče, da je treba 1. člen Direktive razlagati tako, da se lahko uporablja tudi takrat, kadar preneseni del podjetja ne ohrani svoje samostojnosti na organizacijski ravni, če se ohrani funkcionalna povezava med različnimi prenesenimi proizvodnimi dejavniki in če ta omogoča pridobitelju, da uporablja

te dejavnike za opravljanje enake ali podobne gospodarske dejavnosti. V primeru *Merckx in Neuhuys* je SEU za prenos štelo situacijo, v kateri je ena družba prenehala prodajati avtomobile, *priporočila svojim strankam drugo družbo*, ki je tudi zaposlila nekaj delavcev prve družbe in začela prodajati avtomobile, pa čeprav v drugih prostorih, le z nekaj delavci prve družbe in brez pogodbe med obema družbama.⁷

4. KDAJ JE POTREBNO POSTAVITI PREDHODNO VPRAŠANJE SEU

PDEU v 267. členu razlikuje med sodišči, ki imajo pravico in sodišči, ki imajo dolžnost postaviti vprašanje za predhodno odločanje. Dolžnost postaviti vprašanje za predhodno odločanje ima na podlagi tretjega odstavka 267. člena PDEU sodišče, čigar odločitve po nacionalni zakonodaji ni več možno izpodbijati s pravnim sredstvom.⁸ Takšno sodišče je bilo v konkretnem primeru Vrhovno sodišče.

Sodišče mora v skladu s sodno prakso SEU (sodba *C.I.L.F.I.T.*, C-283/81, z dne 6. 10. 1982), če se pred njim postavi vprašanje iz prava Unije, izpolniti obveznost predložitve, razen če ugotovi:

- da postavljeno vprašanje ni upoštevno ali
- da je to določbo prava EU SEU že razložilo (*acte éclairée*) ali
- da je pravilna uporaba prava Unije tako očitna, da ne omogoča nobenega razumnega dvoma (*acte clair*).

⁷ Povzeto po S. Senčur Peček, Aktualna vprašanja spremembe delodajalca, Delavci in delodajalci, št. 2-3/2010/X, str. 297-304.

⁸ Načeloma ni pomembno, ali gre za redno ali izredno pravno sredstvo. Pomembno je le, ali lahko sodišče, ki odloča o pravnem sredstvu, znova odloči o pravnih vprašanjih v konkretni zadevi. Poleg tega je treba upoštevati, ali je vložitev pravnega sredstva v dispoziciji strank ali pa mora pravno sredstvo vložiti državni organ; če stranke pravnega sredstva ne morejo vložiti same, potem praviloma ne moremo govoriti o pravnem sredstvu v smislu tretjega odstavka 267. člena PDEU.

5. RAZLOGI, ZARADI KATERIH JE USTAVNO SODIŠČE RAZVELJAVILO SODBO VRHOVNEGA SODIŠČA

Ustavno sodišče je najprej ugotovilo (točka 15), da Vrhovno sodišče ni spregledalo, da je za presojo pravic pritožnika v zvezi s pravnim prenosom podjetja ali dela podjetja treba upoštevati Direktivo 2001/23/ES, za razlago te direktive pa tudi prakso SEU. Nato je nadaljevalo:

Vendar pa je pritožnikov predlog za predložitev vprašanja v predhodno odločanje SEU zavrnilo z obrazložitvijo, da se je SEU do pravnih vprašanj, pomembnih za odločitve v tej zadevi, v svojih odločitvah že opredelilo (17. točka obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča). Vrhovno sodišče je torej sprejelo stališče, da je upoštevna določba Direktive 2001/23/ES z vidikov, ki so pravno pomembni v obravnavani zadevi, že bila predmet razlage SEU. Pritožnik pa z očitkom o neobrazloženosti opozarja, da v stališčih, zavzetih v sodbah SEU, ki so povzeta v izpodbijani sodbi Vrhovnega sodišča, ni odgovorov na njegova vprašanja.

Ključni del očitkov Ustavnega sodišča najdemo v 17. in 18. točki obrazložitve:

Pri tem ni mogoče spregledati, da Vrhovno sodišče zastavljenih vprašanj ni umestilo v okvir sodb SEU s področja razlage 1. člena Direktive 2001/23/ES, na katere se sklicuje, niti ni podalo vsebinskega odgovora o pomenu zastavljenih vprašanj z vidika nedoločenih pravnih pojmov, s katerimi je v 1. členu navedene direktive opredeljen pojem prenosa podjetja. Ustavno sodišče v zvezi s tem posebej izpostavlja dvojje. Prvič, zgolj posplošena presoja, »da prenos strank sam po sebi ne zadostuje za utemeljitev prenosa podjetja v skladu z Direktivo in 73. členom ZDR« (prim. 16. točko obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča), ne zadosti zahtevi po vsebinski opredelitvi sodišča do zastavljenega vprašanja o pomenu prehoda kar 91 % strank k novemu borznemu posredniku za presojo z vidika pojma »organiziranega skupka virov« iz pododstavka (b) prvega odstavka 1. člena Direktive 2001/23/ES. Drugič, smiselno enako velja v razmerju do zastavljenih vprašanj za zgolj splošno ugotovitev, da »ni ugotovljen noben drug kriterij, ki bi kazal na prenos gospodarske entitete oziroma skupka virov, katerega cilj je opravljanje gospodarske dejavnosti«.

Zato v obravnavani zadevi Vrhovno sodišče s svojo presojo (v 16. točki obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča) pritožniku ni vsebinsko odgovorilo na njegova vprašanja o pomenu konkretnih dejanskih okoliščin (pogodbene

izključitve obveznosti prevzema vseh delavcev, prehoda strank in njihovega premoženja ter subjektivne volje prevzemnika in strank) in na vprašanje obstoja prenosa v smislu Direktive 2001/23/ES, prav tako pa nanje vsebinsko ne odgovarja vključena analiza sodb SEU (13. do 15. točka obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča).

6. NEKAJ KRITIČNIH MISLI

Odločitev Ustavnega sodišča ni bila soglasna. Dve sodnici sva dali odklonilno, en sodnik pa pritrdilno ločeno mnenje. Zanimivo je, da iz vseh treh izhaja enaka dilema: ali Vrhovno sodišče svojo odločitev sploh lahko ustavnoskladno obrazloži, ne da bi pri tem spremenilo stališče glede postavitve predhodnega vprašanja?

Očitek, da Vrhovno sodišče pritožniku ni vsebinsko odgovorilo na zahtevo za postavitev predhodnega vprašanja, je lahko problematičen zato, ker je Vrhovno sodišče prav temu odgovoru namenilo obsežen del svoje sodbe (točke 13 do 17 obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča). Vrhovno sodišče je uporabilo t. i. doktrino *acte éclairée* in pojasnilo, da je bila Direktiva 2001/23/ES v delu, ki ga mora Vrhovno sodišče uporabiti, že predmet razlage Sodišča EU, zato postopek na podlagi 267. člena PDEU ni potreben.

Pravi razlog za razveljavitev sodbe Vrhovnega sodišča je bil po mojem mnenju v nestrinjanju z odločitvijo Vrhovnega sodišča, da pritožnikovih vprašanj ne zastavi Sodišču EU. Dopuščam možnost, da je bila odločitev Vrhovnega sodišča o tem, da vprašanja glede uporabe Direktive 2001/23/ES v predhodno odločanje ne postavi, napačna. Vendar to še ni kršitev Ustave. Zanj bi šlo le, če bi bila utemeljitev Vrhovnega sodišča očitno napačna.⁹

⁹ Glej tudi točko 11 mojega odklonilnega ločenega mnenja: *Kadar Vrhovno sodišče s sklicevanjem na prakso Sodišča EU pojasni, zakaj ne bo postavilo vprašanja Sodišču EU v predhodno odločanje, kar pomeni, da je že (pravilno) detektiralo, da mora pri odločitvi uporabiti pravo EU, ima po mojem mnenju Ustavno sodišče zelo malo maneverskega prostora za ugotovitev kršitve 22. člena Ustave. Sodišču, ki je (i) ugotovilo, da v konkretni zadevi uporablja pravo EU, (ii) štelo, da je za razlago prava EU izključno pristojno Sodišče EU, (iii) posledično analiziralo in uporabilo prakso Sodišča EU ter na tej podlagi (iv) zaključilo, da postavitev vprašanja v predhodno odločanje skladno z doktrino *acte éclairée* (po kriterijih sodb v zadevi C.I.L.F.I.T.) ni potrebna, ne moremo očitati neobrazloženosti sodne odločbe. Edini očitek, ki ostaja ustavnosodni presoji v takem primeru dosegljiv, je samovoljnost (arbitrnost) sodniške odločitve.*

7. RAZMEJITEV MED NEOBRAZLOŽENO IN OČITNO NAPAČNO SODBO

Zadeva torej odpira zanimivo in zahtevno vprašanje razmejitve med dvema samostojnima prvinama pravice do poštenega sojenja iz 22. člena Ustave. Prva je pravica do obrazložene sodne odločbe, druga pa pravica do razumne (nearbitrarne) sodne odločbe. Meja med tem, da je sodna odločba ustavnoskladno obrazložena, a je nerazumna in med tem, da ni niti ustavnoskladno obrazložena (in je nerazumljiva), je izmuzljiva.¹⁰ Gre za nianse.

7.1 Kdaj je sodna odločba očitno napačna (arbitrarne, samovoljne)?

Zaradi spoštovanja ustavne razmejitve med pristojnostmi Ustavnega sodišča in rednih sodišč Ustavno sodišče ne sme postati instanca rednemu sodstvu; zlasti ne sme zapasti skušnjavi, da bi »popravljalo« materialnopravno zmotne odločitve. Materialnopravno pravilna sodna odločitev (»pravična« sodba) namreč ni človekova pravica. Ustava nam ne jamči, da sodišča sodijo pravilno – jamči le, da ne sodijo samovoljno (arbitrarne, očitno napačne).¹¹ Ta razlika ne bi smela biti le kvantitativna.

Prepoved sodniške samovolje krši sodna odločba, ki sploh ni oprta na (veljavni) zakon.¹² Poleg tega lahko prepoved sodniške samovolje krši tudi sodna odločba, ki ni utemeljena z razumnimi pravnimi argumenti, ampak s takšnimi, ki jih v pravni znanosti uveljavljene metode razlage zakonov (očitno) ne dopuščajo¹³ oziroma, ki so protislovni in s tem logično nevzdržni.¹⁴

¹⁰ Tako je npr. v zadevi Up-147/09 Ustavno sodišče sodbo višjega sodišča prvič razveljavilo zaradi arbitrarosti, po spremembi materialnopravnega stališča na višjem sodišču pa je ob odločanju o ustavni pritožbi (zoper sodbo izdano v ponovljenem postopku) sodbo razveljavilo zaradi neobrazložitve. Iz razlogov (10. in 11. točka) po mojem mnenju sicer izhajajo, da je imelo Ustavno sodišče v resnici pomisleke glede sodniške arbitrarosti.

¹¹ Glej 5. točko obrazložitve sklepa št. Up-464/01 z dne 15. 12. 2003 in 8. točko obrazložitve odločbe št. Up-460/14 z dne 5. 3. 2015 (Uradni list RS, št. 28/15).

¹² Za tak primer je npr. šlo v zadevah št. Up-493/07 (odločba z dne 5. 4. 2007, Uradni list RS, št. 35/07, in OdlUS XVI, 50, glej 7. točko obrazložitve) in št. Up-760/14 (odločba z dne 6. 10. 2016, glej 9. točko obrazložitve).

¹³ Prim. npr. s 16. točko obrazložitve odločbe št. Up-233/15 z dne 19. 10. 2017 (Uradni list RS, št. 63/17).

¹⁴ Prim. npr. z 9. točko obrazložitve odločbe št. Up-460/14.

7.2 Kdaj je sodna odločba neobrazložena?

V praksi je najpogostejša situacija, ko je sodna odločba sicer obrazložena, vendar tako pomanjkljivo, da onemogoča preizkus (razumnosti) sprejete odločitve. Po novejši presoji Ustavnega sodišča nezadostna utemeljitev pravnega stališča pomeni kršitev zahteve po obrazloženosti sodne odločbe kot samostojne prvine pravice do poštenega sojenja.¹⁵ Ustavno sodišče sodbo o (ne)razumnosti (očitni napačnosti, samovolji) lahko izreče šele, ko in če je sodna odločba razumljiva (ustavnoskladno obrazložena). Prvi korak je torej preverjanje zadostne obrazložitve; šele če ta vidik pravice iz 22. člena Ustave ni kršen, lahko naredi Ustavno sodišče drugi korak: preveri (vsebinsko) razumnost odločitve.¹⁶ Če sodni odločbi spodleti že pri prvem koraku, se Ustavno sodišče ustavi in zadevo vrne rednemu sodstvu – z zahtevo, da »ponovi vajo« in se pri obrazložitvi bolj potruji.¹⁷ Redno sodišče lahko ostane pri enaki materialnopravni rešitvi in okrepi svojo obrazložitev,¹⁸ lahko pa svoje materialnopravno naziranje spremeni – v tem primeru bo ponovna obrazložitev lahko vnovič predmet presoje pred Ustavnim sodiščem.

7.3 Kako izbira Ustavno sodišče?

Razmejevanje med neobrazloženo (nerazumljivo) in očitno napačno (nerazumno) sodno odločbo je žal enostavno le v teoriji. V praksi Ustavno sodišče (bolj ali manj) poljubno izbira razlog, zaradi katerega poseže v sodno odločitev.¹⁹ Dobra ilustracija za to je tudi konkreten primer. Menim, da Ustavno sodišče sodbe Vrhovnega sodišča ni razveljavilo (samo) zaradi obrazložitve; poseglo je (tudi ali predvsem) zato, da bi Vrhovno sodišče postavilo predhodno vprašanje. Ni šlo torej (zgolj) za (ne)obrazložitev, pač pa (tudi) za napačno uporabo prava EU.

¹⁵ Prim. z 11. točko obrazložitve odločbe št. Up-162/09 z dne 16. 12. 2010 (Uradni list RS, št. 3/11). Glej tudi PLM sodnika Zobca v zadevi Up-147/09, kjer je (2. točka PLM) uporabil prav to besedno zvezo.

¹⁶ Glej 8. točko obrazložitve odločbe št. Up-147/09.

¹⁷ Glej npr. 12. točko obrazložitve odločbe št. Up 1381/08 z dne 23. 9. 2009.

¹⁸ V tem primeru se lahko (materialnopravno) stališče, ki se je na prvi pogled zdelo nerazumno, nelogično ali očitno napačno, ob »ponovitvi vaje« izkaže za ustavnopravno skladno.

¹⁹ V t.i. zadevi »rovokopač« (Up-1273/09, Up-609/12 in Up-484/14) je Ustavno sodišče dvakrat poseglo zaradi neobrazloženosti, tretjič pa zaradi očitne napačnosti.

Ustavno sodišče je v odločbi št. Up-2012/08 z dne 5. 3. 2009 (Uradni list RS, št. 117/07 in OdIUS XVI, 116) že sprejelo stališče, da s kršitvijo prava EU, ne da bi bila z njo kršena katera izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ustavne pritožbe ni mogoče utemeljiti (6. točka obrazložitve).

Dejstvo, da naj bi Vrhovno sodišče zmotno uporabilo pravo EU, torej samo po sebi ne more pomeniti kršitve Ustave. Za to gre šele, če je kršitev »očitna«, uporaba prava EU pa samovoljna oziroma arbitrarna. Če se je Vrhovno sodišče pri zavrnitvi zahteve za postavitev predhodnega vprašanja sklicevalo na »napačne« sodbe SEU oziroma prakso SEU (pravo EU) zmotno razumelo, gre po mojem za enako kršitev kot v primeru kršitve domačega navadnega zakonskega prava.

Da je takšna pot ustavnopravno primernejša, izhaja tudi iz stališč nemškega Zveznega ustavnega sodišča (BVerfG). BVerfG kršitve predložitvene dolžnosti presoja le po t. i. preizkusu samovolje (Willkürkontrolle).²⁰ BVerfG meni, da mora biti njegova presoja v tem pogledu zadržana, saj je nadzor nad spoštovanjem pravil o pristojnosti načeloma poverjen rednim sodiščem, ki morajo pri svojih odločitvah na tem področju uživati določeno polje proste presoje.²¹

8. ZAKLJUČEK

Ustavno sodišče je v analizirani odločbi od Vrhovnega sodišča zahtevalo, da mora biti odločitev o tem, da predhodnega vprašanja SEU ne bo postavilo s sklicevanjem na doktrino *acte éclairée*, tudi vsebinsko pravilna. Na ta način je v vidik (ne)obrazloženosti sodne odločbe, ki je samostojna kršitev Ustave (22. člen), vneslo elemente prepovedi sodniške samovolje (vsebinske presoje odločitve).

²⁰ Glej npr. odločitev tretje sekcije prvega senata v zadevi št. 1 BvR 2996/13 z dne 27. 4. 2016, dostopno na: http://www.bverfg.de/e/rk20160427_1bvr299613.html, kjer BVerfG v 6. točki pojasni, da se ne zahteva celovito presojanje kršitev predložitvene dolžnosti, ki bi presegalo preizkus samovolje. Preizkus samovolje v nemški ustavnosodni praksi ustreza preizkusu očitne napačnosti (arbitrarnosti, samovolje) v slovenski ustavnosodni presoji (22. člen Ustave).

²¹ Iz prakse BVerfG tako izhaja, da gre v primeru, ko redno sodišče ne predloži predhodnega vprašanja Sodišču EU, za kršitev Temeljnega zakona (pravice do zakonitega sodnika) le, (i) če obstajajo razlage upoštevnega vprašanja prava EU, ki nasprotujejo razlagi, ki jo je v obravnavani zadevi uporabilo redno sodišče, in (ii) če bi kateri od teh alternativnih razlag očitno bilo treba dati prednost pred razlago, ki jo je uporabilo redno sodišče. Kršitev pa ni podana, če je nacionalno sodišče upošteveno vprašanje materialnega prava EU rešilo vsaj na način, ki ga je mogoče zagovarjati.

Vprašanje je, koliko se je temu pojavu sploh mogoče izogniti. Menim pa, da k njegovi razširitvi (tudi) na področje prava EU delno prispeva dvoje: dejstvo, da sta vsaj dva ustavna sodnika specialista za pravo EU in kritike, ki jih je bilo Ustavno sodišče v zadnjem času deležno zaradi (pre)široke uporabe očitka o sodniški samovolji (arbitrarnem oziroma očitno napačnem sojenju).

Zato je odločitev o tem, katerega izmed obeh očitkov bo Ustavno sodišče naslovilo na redna sodišča, pragmatična in pravopolitična – Ustavno sodišče z »lažjim srcem« ugotovi neobrazloženost sodne odločbe, saj (sebi in rednemu sodstvu) s tem prihrani neprijetnosti, ki nujno izvirajo iz ocene, da sodišča sodijo nerazumno, arbitrarno ali očitno napačno.²²

²² Te pojme Ustavno sodišče uporablja kot sinonime za sodniško samovoljo. Menim, da je očitek samovoljnega, arbitrarnega ali očitno napačnega sojenja najhujši očitek o kršitvi Ustave, ki ga je lahko deležno redno sodstvo. Ne pomeni namreč le tega, da so sodišča kršila človekovo pravico, pač pa sporoča, da sodijo »na pamet« in da so brez osnovnega pravnega znanja.

Application of EU Law in Proceedings before Labour Courts

Špelca Mežnar*

Summary

The author analyzes the decision of the Constitutional Court no. Up-561/15. The regular courts have applied Council Directive 2001/23/EC and (the extensive) case-law of the Court of Justice of the EU. The Slovenian Supreme Court has decided not to raise a preliminary question to the CJEU. The Constitutional Court found a violation of Article 22 of the Constitution due to insufficient reasoning of the Supreme Court's ruling (inadequate reasoning of the rejection of the proposal for the issue of a preliminary ruling by the Court of Justice of the EU).

In the author's opinion, the Constitutional Court demands the Supreme Court's decision not to raise the preliminary question by reference to the doctrine *acte éclairé* to be substantially (materially) correct. As a consequence, the elements of the prohibition of judicial arbitrariness (the substantive appraisal of the decision) were mixed with the aspect of insufficient reasoning of a court decision, which is an independent violation of the Constitution (Article 22).

The author believes this phenomenon can hardly be avoided. The choice among the two violations of Article 22 is necessarily pragmatic - the Constitutional Court will rather find the insufficient reasoning of a court decision, as it (for itself and the regular judiciary) saves the inconveniences that necessarily originate from the assessment that the courts were unreasonable, arbitrary or manifestly wrong.

* Špelca Mežnar, PhD, Constitutional Court Judge, Constitutional Court of the Republic of Slovenia
spelca.meznar@us-rs.si